

Baka István

Töredékek Ilia Mihályról

I 970. júniusában, a Szegedet fenyegető tiszai árvíz idején, elterjedt a hír, hogy Makó után Újszegedet is kitelepítik. Nekem ott volt albérletem, ezért némi félszeg habozás után felhívtam Ilia tanár urat, aki akkorra már három-négy versemet közölte a Tiszatájban, és megkértem, hogy az „értékeimet” biztonságba helyezhessem nála. A tanár úr szokása szerint hűmmögött, mintha egy kéziratról kellene véleményt mondania, de nem mondott nemet, pedig biztosan attól tartott, hogy hatalmas bóröndökkel fogok megjelenni nála, a Hunyadi sugárúti kis lakásban, amely – és nemcsak a könyvektől – annyira szűk volt, hogy még a vendégeit is alig tudta leültetni. Én pedig elvittem hozzá egyetlen értékemet: egy összecsucskható, de már kéthangszórós Supraphon-lemezjátszót (pontosan olyan volt az övé is). Nem tudom, a meglepetés vagy a megkönnyebbülés volt-e nagyobb, de Miska az én szerény kincsem „biztonságba” (a spájzba) helyezése után ajánlotta fel a baráti tegeződést, s ez egy másodéves bölcsészhallgatónak és kezdő költőnek igen nagy megtiszteltetés volt azokban a mainál jóval merevebb és illedelmesebb időkben; összetegeződünk hát, Miska leültetett és mindjárt előadást tartott Trianonról és az erdélyi meg a jugoszláviai magyar irodalomról, csupa olyan dologról, amiről nekem fogalmam is alig volt addig, és különben is az agyamban még gőzös újbaloldali eszmék gomolyogtak. Bizony, még ezután az első óra után is évekbe telt, mire ráébredtem, hogy Széchenyi példája mégiscsak fontosabb a számomra, mint Guevaráé, s ebből nemcsak az következik, hogy az átlagosnál butább fiatalember voltam (mind azok voltunk a száználmas kis betiltott oratóriumainkkal meg a KISZ-gyűléseken előadott tiltakozásainkkal), hanem az a tanulság is levonható, hogy fiatal korában – a közhittel ellentétben – sokkal dogmatikusabb és makacsabbul dogmatikus az ember, mint később, harmincon túl, amikor már megkapta a naív hitekért járó (és jogosan kijáró) pofonokat. Mindenesetre én Ilia Mihály alig észrevehető, de határozott szellemi irányításának köszönhetem, hogy nemzeti költő lettem (ehhez egyéni színezetként némi ezotérikát és ateizmust elegyítve), de azt is, hogy a neofita buzgóság sohase fogott el, mert én tőle azt is megtanultam, hogy magyarnak lenni ízlés kérdése is, nemcsak elhatározásé, hogy ezért „ebbe” mégse lehet úgy belépni, mint egy pártba, így aztán én ma – a „nagy magyarok” miatt – szégyellem magamat leginkább –, hát, igen, az elvtársakkal egyszerűbb volt, azokat elég volt utálni...

Ilia Mihálytól kaptam a legtöbb levelet is, bár több mint húsz éve egy városban lakunk, – azt hiszem, időnként kileste, mikor nem vagyok bent a munkahelyemen, s gyorsan bedobott az újságosládába egy-egy öt-tíz soros episztolát, amellyel új és páratlan műfajt alkotott a magyar irodalomtörténetben: a levél-epigrammát. Persze, ezekből nemcsak én részesültem (az is lehet, hogy én a legkevésbé, mivel én válaszolni se nagyon szoktam rájuk), hanem az egész vi-

lág: Uppsalától Buenos Airesig, mert Miska mindenkit ismer és számontart, akit ismerni és számontartani érdemes, jelen van levél-epigrammáival mindenütt, ahol magyarul (is) értenek, bár ő maga nyugat felé Bécsnél, kelet felé Bukarestnél messzebb sohasem jutott.

Leomlott könyvespolcai között talán ma is, most is – hatvanévesen – öreg írógépén levelet kopogtat, hogy elküldje oda, ahol éppen a legnagyobb szükség van figyelemre és vigaszra. Hadd előzzem meg őt, ezúttal én – tudom, a válasz tömörebb, bölcsőbb és szívhezszólóbb lesz. Mint mindig.

(Mellesleg: Újszegedet nem ürítették ki, és a Supraphon is átvészelte a megpróbáltatásokat, még öt évig koptatta az egy rubeles Mozart-lemezeimet. És a gátak is állnak.)

Szüleivel, feleségével és kislányával Tápén – 1962-ben